

Rezümé

A tanulmány egy készülő regényadatbázist mutat be. Amellett érvel, hogy az adatbázis révén új információkhoz jutunk a regényekről, jelentősége kétős, módszertani és tartalmi. A módszertana a „távoli olvasás” technikáján alapul. Tartalmilag pedig a korábbi bibliográfiákhoz képest több adatot rögzítve a korai magyar regények korpuszát új megvilágításba helyezi. Végezetül egy, az adatbázis alapjául választott TEI–XML formátumban készült, kommentált rekordot közöl.

KULCSSZAVAK: regény, adatbázis, távoli olvasás, magyar irodalom, 18–19. század

Abstract: The Hungarian Fiction Database

The article presents a novel database in progress. It argues that the database provides us with new information on novels emerging from the mass of data. The significance of the database is twofold. On the one hand, instead of the close reading approach it uses the distant reading technique. On the other hand, recording more data than the earlier bibliographies, the database offers a new insight into the corpus of the Hungarian novel. In addition, the article offers an annotated database record written in TEI–XML.

KEYWORDS: novel, database, distant reading, Hungarian literature, 18–19th century

Tanulmányomban egy regényadatbázis felépítésének lehetőségeit fogom bemutatni, valamint magának az adatbázisépítésnek az értelme, jelentősége mellett kívánok érvelni, végül egy, az adatbázis alapjául választott TEI–XML formátumban készült, kommentált rekordot is közlök. A regényadatbázis időbeli keretei – legalábbis egyelőre – az 1730 és 1840 közötti bő évszázadot ölelik föl. Az időkeretet György Lajos klasszikus munkája, *A magyar regény előzményei* jelölte ki.¹ Adódik a kérdés, hogy milyen haszna van egy adatbázisnak, amennyiben egy, kisebb hiányosságtól, pontatlanságtól eltekintve a szakma által is teljesnek tekintett, részletes adatokat szolgáltató bibliográfiával rendelkezünk. A válasz erre egyrészt módszertani, a korpusz eltérő szemléletére támaszkodik, más-

* A tanulmány egy BÁTORI Annával közösen készített előadás (*Egy regényadatbázis felépítése – kérdések és lehetőségek*, DHU 2015. Számítógép az irodalomtudományban, MTA BTK Irodalomtudományi Intézet, BME Méréstechnika és Információs Rendszerek Tanszék, Budapest, 2015. november 24.) általam kidolgozott részeinek továbbfejlesztett változata, amely az MTA-DE Klasszikus Magyar Irodalmi Textológiai Munkacsoport programja keretében készült és az OTKA (K 81585) támogatásával jött létre.

¹ GYÖRGY Lajos, *A magyar regény előzményei*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1941.

részt tartalmi, azaz a korpusz eltérő kijelölésén, a rögzítendő adatok eltérő kiválasztásán alapul.

A módszertani megfontolások végső soron abból a belátásból fakadnak, hogy az információs társadalom a modernitás uralkodó médiumának, a könyv kulturális pozíciójának megroppantásával jelentős kihívás elé állítja a humántudományokat, ennek következtében a szövegekkel kapcsolatos gyakorlataink is átalakulnak, ezért aligha halogatható elméleteink újragondolása. A számítógép használata írott szövegek feldolgozására és vizsgálatára a számítógépek legújabb kori megjelenésével egyidős, a legelső fecskének Roberto A. Busa 1940-es években kezdeményezett *Index Thomisticus*-át szokás megnevezni.² Azonban a számítógépek használatát az irodalomtudományban – mint általában a gépek használatát a nyugati kultúrában a 19. század eleje óta³ – máig sajátos kettőség uralja: egyrészt úgy tűnik, számos olyan kérdés megoldható használatukkal, amelyet addig az emberi tényező korlátozott. Egy gép, illetve program sosem fárad el, nem fogja megunni a munkát, nem ugrik a szemre, egy vizsgálat során mindig következetesen érvényesíti a megadott paramétereket. Másrészt a számítógépek használatát meglehetősen ambivalensen értékeli az irodalomtudomány: vagy ünnepli – hiányosságait a technika fejletlenségének tudva be –, vagy lebecsüli.⁴ A számítógépeknek a filológiai munkában való használata, amennyiben eszközként tekintünk rájuk, a filológia mindennapjainak részévé vált: könnyebb lett a rögzítés, a módosítás, a kiegészítés, gyorsabbá a szerkesztés, a keresés, a befoglalható információk szempontjából pedig megszűntek a könyv fizikai korlátai. Sokáig mégis úgy tűnt, a számítógépek elterjedése a humántudományok mindennapjaiban nem írja át azt a textuális kultúrát, amely meghatározza a szövegekkel való foglalatosság gyakorlatait és kijelöli

² Susan HOCKEY, *The History of Humanities Computing* = Susan SCHREIBMAN, Ray SIEMENS, John UNSWORTH (szerk.), *A Companion to Digital Humanities*, Blackwell, Oxford, 2004. (<http://www.digitalhumanities.org/companion/> Elérés: 2016. október 7.)

³ Hermann BAUSINGER, *Népi kultúra a technika korszakában*, ford. SZIJÁRTÓ Zsolt, Osiris, Budapest, 1995.

⁴ Két példa az 1970-es évekből: „Úgy tűnik, a számítógépek jelenleg konkordanciák készítésében és a metrikai elemzések szellemtelenebb részének elvégzésében szolgálhatnak bennünket a leginkább.” (Martin L. WEST, *Szövegkritika és szövegkiadás*, ford. BOLONYAI Gábor, Typotex, Budapest, 1999 [1973], 90.) „Teljes egészében elemezni tudja a gép a szöveg időmértékes metrikai sajátosságait, a hangsúlyos verselés szerinti elemzést azonban csak mechanikus, külső segítséggel végezheti el (ha a hangsúlyokat, illetve ezek bizonyos fajtáit a gépen kívüli eszközökkel jelöljük a szövegben). Abban az esetben azonban, ha a hangsúlyos verselést külső segítséggel a gép elvégzi, az ilyen vizsgálatot könnyűszerrel összekapcsolja az időmértékes verselés eredményeinek vizsgálatával, és az eredményeket kölcsönösen korrelálja. [...] Konkret vizsgálatunkban csak az időmértékes verselés szerint elemeztük a szövegeket, a hangsúlyos verselés elemzésére felállított hipotetikus program túl bonyolultnak bizonyult a számítógép számára.” (VOIGT Vilmos, *Számítógépes ritmuselemzési kísérlet*, Irodalomtörténeti Közlemények, 76(1972)/2, 203–204.)

hatalmi viszonyait, valamint nem számolja fel a könyvbeliség Ivan Illich és Elisabeth Eisenstein által leírt sajtószerúségeit sem.⁵ A számítógéphasználat a humántudományokban azonban korántsem eszközprobléma, hiszen mediális technikáink meghatározzák magát az észlelést (egy szöveg szöveggént történő azonosítását), és gyökeresen átalakítják a szövegekkel végzett (tudományos) gyakorlatainkat.⁶

Az információs társadalom kihívására adott válaszként is értelmezhető a humántudományok elmúlt másfél évtizedében a Franco Moretti nyomán *distant reading*nek, Matthew Jockers kifejezésével *macroanalysis*nek, Stephen Ramsay-t követve *algorithmic criticism*nek, N. Katherine Hayles után pedig *machine reading*nek nevezett módszertan.⁷ Mi változott? Hiszen a számítógépek penetrációja önmagában csak mennyiségi különbség, ez önmagában nem kellene, hogy felülbírálja Martin L. West előző bekezdésben hivatkozott véleményét. Tehát a számítógépes kapacitás növekedése, vagy az a tény, hogy a digital humanities a 2000-es évek második felére szervezettelileg és intézményileg is áttört a nyugati tudományos életben, nem feltétlen minőségi különbség a korábbiakhoz képest. Matthew L. Jockers szerint azonban, ha mostanra nem is digitalizáltunk mindent, de „egy olyan fordulóponthoz, eseményhorizonthoz értünk, ahol már elegendő szöveget és szakirodalmat kódoltunk ahhoz, hogy lehetővé tegye számunkra, sőt hogy kényszerítsen bennünket új kérdések felvetésére az irodalomról és az irodalmi adatról”.⁸ Jockers elbeszélésében 2008 a fordulópont, és bár nem reflektál rá, de megállapítása természetesen csak az angol nyelvű szövegekre érvényes. A német kultúra kapcsán például Fotis Jannidis és Gerhard Lauer szerint 2011, a TextGrid repozitóriumának megindulása óta áll fenn az új módszertant követelő kvantitatív vizsgálatok alapfeltétele, a megfelelő mennyiségű és minőségű digitalizált szöveg.⁹

⁵ Ivan ILLICH, *A szöveg szőlőskertjében. Kommentár Hugo de Sancto Victore didascalionához*, ford. TÓTH Gábor, Budapest, 2001, 202–203.; Elisabeth L. EISENSTEIN, *The Printing Press as an Agent of Change. Communications and Cultural Transformations in Early-modern Europe*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005, 3–43. L. még GYÖRGY Péter, *Memex. A könyvbe zárt tudás a 21. században*, Magvető, Budapest, 2002, 15.

⁶ Bővebben: LABÁDI Gergely, *A filológiai tudás formái* = CZIFRA Mariann, SZILÁGYI Márton (szerk.), *Textológia – filológia – értelmezés. Klasszikus magyar irodalom*, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2014, 173–190.

⁷ Franco MORETTI, *Distant reading*, Verso, New York, 2013.; Matthew L. JOCKERS, *Macroanalysis. Digital Methods and Literary History*, University of Illinois Press, Champaign, 2013.; Stephen RAMSAY, *Toward an Algorithmic Criticism*, *Literary and Linguistic Computing*, 18. 2(2003), 167–174.; N. Katherine HAYLES, *How We Think. Digital Media and Contemporary Technogenesis*, Chicago University Press, Chicago, 2012.

⁸ JOCKERS, *i. m.*, 4.

⁹ Fotis JANNIDIS, Gerhard LAUER, *Burrows's Delta and Its Use in German Literary History* = Matt ERLIN, Lynne TATLOCK (szerk.), *Distant readings. Topologies of German Culture in the Long Nineteenth Century*, Camden House, Rochester, 2014,

Akárhogy is nevezzük, a lényeg minden esetben ugyanaz: nagy mennyiségű adat rendszeres, következetes vizsgálata, amely révén olyan trendek, mintázatok azonosíthatók, amelyek a szövegek mikroszintű vizsgálata, azaz a szoros olvasás révén nem érhetőek el. A „Hogyan jutunk ismeretekhez?” kérdésére az irodalomtudomány 20. századi gyakorlatában a *close reading*, a szoros olvasás volt a válasz. Az így nyerhető ismeretek azonban szükségszerűen „anekdotikusak”. Ami természetesen nem azt jelenti, hogy a módszer érvénytelen, hanem azt, hogy vannak olyan korpuszok, amelyekre egyszerűen nem alkalmazható, illetve alkalmazása esetén az elnyert ismeret – legalábbis kétséges. Jockers példája a probléma exponálására Ian Wattnak a regény felemelkedéséről szóló munkája, amely mindössze három szerző, Defoe, Richardson és Fielding művei nyomán fogalmazza meg téziseit, jóllehet a szóba jöhető szerzők és szövegek köre – ha csak az egykorú kínálatot nézzük – jóval bőségebb, szerteágazóbb. Adódik a kérdés, ha ezt a néhány ezer szöveget el tudnánk „olvasni”, más történetet mondanánk? Eddig ezt a kérdést esélyünk sem volt megválaszolni, de most már vannak eszközeink.

Itt érdemes visszacsatolni a regényadatbázis kérdéséhez. Úgy gondolom, hogy akár már a korábban ismert adatok rögzítésével is olyan új irodalomtörténeti ismerethez juthatunk, amelyhez a regények szoros olvasása révén nem férhetünk hozzá. Ez még abban az esetben is igaz, ha egy létező bibliográfiából indulunk ki az adatbázis kialakításakor. *A román érvényesülése* című fejezetben például György Lajos az „adatok egymás mellé állítása”-val¹⁰ bibliográfiája statisztikai jellegű feldolgozását végezte el. György itt tulajdonképpen a távoli olvasás módszerével dolgozik, mivel értelmezésében nem maguk a regényszövegek, hanem a hozzájuk kapcsolódó metaadatok játszanak szerepet. György megvizsgálja a románek megjelenésének időbeli eloszlását, és megállapítja, hogy valójában az 1770-es évek hoz áttörést, az előtte való négy évtized lényegtelen. A román virágkorának pedig a 19. század első harmadát jelöli ki, amelyben az első évtized fellendülését két évtizednyi visszaesés követi. Ennek magyarázatául György a „hatósági intézkedések”-et és a „gazdasági válság”-ot nevezi meg, új lendületet szerinte csak az 1830-as évek hoz.¹¹

György adatai egybevágni látszanak Moretti azon „törvényével”, mely szerint a nyugat-európai regény meghonosodása mindenütt két fázisban valósul meg, az első fellendülést mindig egy rövidebb visszaesési fázis követi.¹² Ugyanakkor ha nemcsak az első megjelenések adataira ügyelünk – kizárva György azon tételeit, amelyek csak egy regény készültéről tudósítanak –, hanem a vizsgált időintervallumon belül a bibliográfiában

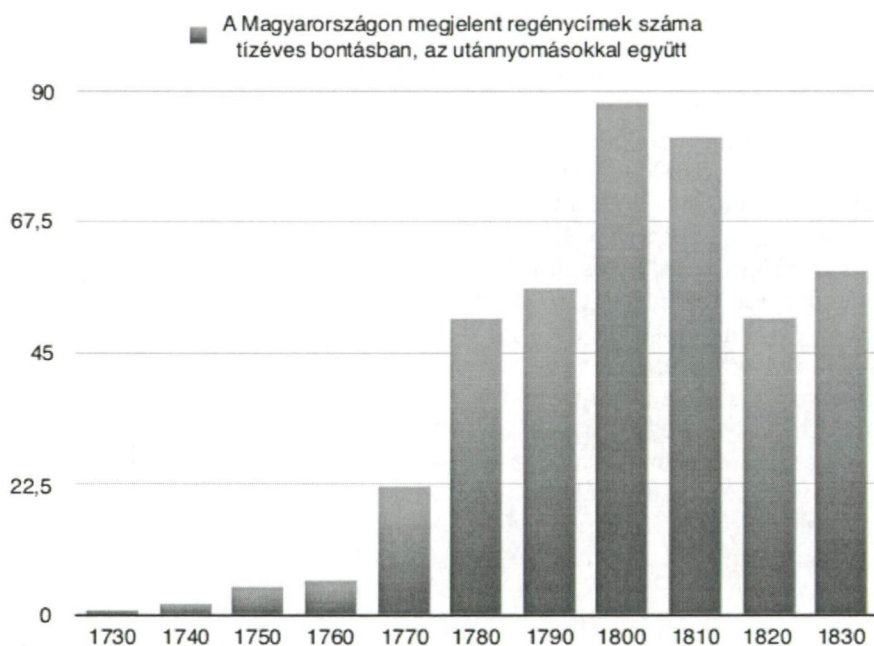
30. A magyar helyzetet röviden a Jockers-könyvről írott kritikámban érintem: LABÁDI Gergely, *Matthew L. Jockers: Macroanalysis. Digital Methods and Literary History*, Irodalomtörténet (megjelenés alatt).

¹⁰ GYÖRGY, *i. m.*, 73.

¹¹ GYÖRGY, *i. m.*, 75.

¹² MORETTI, *i. m.*, 50 skk.

egyébként rögzített további megjelenéseket is felvesszük, akkor nem 385, hanem 454 tétel időbeli eloszlását vizsgálhatjuk. És ezekből némileg más történetet rajzolódik ki. Igaz, hogy az 1770-es évek hoz áttörést, de a drasztikus hanyatlás csak az 1820-as évekkel következik be, amikor az 1780-as évek szintjére esik vissza a megjelenések száma, ugyanakkor a tételek az 1830-as években is csak az 1790-es évek szintjét érik el. Korántsem látszik tehát egy olyan fellendülés, mint 1770 és 1790, illetve 1800 és 1810 között. A hanyatlás kezdetének különbsége egyébként az utánközléseknek köszönhető, azaz ha új tételekkel nem is, de a régiek utánközléseivel egy jó évtizedig még szinten maradt a kiadott címek száma.

Persze ha nem évtizedeket vizsgálunk, hanem éveket, ennél részletesebb történet is kirajzolódhatna, de ahhoz további háttéranyagokra is szükség volna, amelyeket a jelenlegi bibliográfiai adatbázisokból nem lehet, vagy legalábbis nagyon nehéz kinyerni: minden kiadványtípus esetében megfigyelhető a visszaesés, vagy csak a regények előzményeinél? A „hatósági intézkedések” és a „gazdasági válság” hatása valóban közvetlenül megfigyelhető az egyes éveknél, hasonló módon, mint a francia forradalom hatása a francia regénypiacon?¹³ A bibliográfia tételeit adatokká emelve

¹³ Franco MORETTI, *Graphs, Maps, Trees. Abstract Models for a Literary History*, Verso, New York, 2005, 9–12.

tehát többféle elemzési szempont és módszer közül választhatunk, többféle kérdést tehetünk fel, amelyek eltérő történetekhez vezetnek. Persze ez önmagában még nem sokkal több, mint György kijelentésének finomítása. Miként lesz ebből irodalomtörténeti tudás? Talán egy másik példa segíthet megérteni az adatbázisba rendezett ismeretek újdonságát.

György megemlíti, hogy 1730 és 1840 között a magyar regény előzményei közé sorolt kiadványok összesen huszonnégy városban jelentek meg. Ezek eloszlását illetően azonban egyedül Pest 1810-es évekbeli előretörését említi.¹⁴ Pest azonban az 1810-es évek helyett valójában már az 1790-es években utoléri Pozsonyt – ha az előzőekhez hasonlóan a bibliográfiában említett további kiadásokat is számoljuk –, 1800–1809 között pedig már kétszer annyi kiadványt kapcsolhatunk ide. Az 1810-es években már Pesten jelenik meg a románok kétharmada. Az 1820-as évek visszaesését éppen az okozza, hogy felére csökken a pesti megjelenést feltüntető kiadványok száma az egy évtizeddel korábbi állapothoz képest, pedig máshol éppenséggel még nőtt is (Buda, Kassa, Kolozsvár, Miskolc).

A románt publikáló városokat ugyanakkor más szemmel is vizsgálhatjuk. A huszonnégy helyszín jelentős többsége a korszak egészét tekintve tulajdonképpen elhanyagolható. A vizsgált száz évben a huszonnégyből mindössze hat olyan város van (Bécs, Buda, Kassa, Kolozsvár, Pest, Pozsony), ahol meghaladja a tízet a bibliográfiába felvett kiadványok száma. Ez a hat város felelős a kiadványok 80%-ért. Mindez érdekes kérdéseket vet fel magának a bibliográfiába felvett kiadványoknak a státusára vonatkozóan. Misolcon például ebben a bő száz évben az utánnyomásokkal együtt mindössze négy olyan kiadvány jelent meg, amelyet György a magyar regény előzményei közé sorolt, ez a(z utánnyomásokkal együtt) 454 tételes korpusznak egy százalékát sem teszi ki. Tehát egy miskolci megjelenésű román rendszerszinten végső soron „anomália” – ahogyan például egy szegedi vagy székesfehérvári is –, ezért érdemes az egyes tételeknek utánakérdezni. Az alábbi példa a Miskolcon megjelent egyetlen korabeli pikareszk-fordítás, a *Guzmán de Alfaraché*hoz, egykorú címén *Az emberi életnek játék' helyjéhez* kapcsolódik. A *Guzmán de Alfarache* magyar fordítása 1822–1824 között jelent meg három kötetben, a magyar fordító Herczer Jób minorita szerzetes volt. A fordítás forrása Caspar Ens 1623-ban kiadott latin nyelvű változata, amelybe Ens némileg purgálva betéttörténetként beillesztette a műfaj ősenek tekintett, egykor rendkívül népszerű *Lazarillo de Tormest* is. A kiadásnak azonban semmi visszhangja nem volt saját korában. Azt, hogy az európai regénytörténet egyik meghatározó szövegéről van szó, csak száz évvel később vette észre György Lajos, azt pedig, hogy a kiadás valójában a *Lazarillót* is tartalmazza, alig húsz éve jegyezte

¹⁴ GYÖRGY, *i. m.*, 76–77.

meg Porkoláb Tibor – bár arra, hogy ez Ens leleménye, még ő sem utal.¹⁵ Mindezek után érdemes föltenni a kérdést, érdemes-e egyáltalán a regény-történet kontextusában tárgyalni a szöveget. Úgy gondolom, nem.

Az előbbi adatok mellett a fordító életműve és a kiadó profilja is a „nem”-et támogatja. Herczer Jóbnak a bibliográfiák alapján a *Guzmán* fordítás mellett mindössze négy munkája ismert: 1800 előttről két nyomtatott prédikációja, az 1810-es évekből pedig két, felvilágosodás- és protestánsellenes fordítása. Ezek közül az egyik John Barclay *Parainesis*, amely Caspar Ens *Guzmán*jával egy időben jelent meg. Ha a pikareszk fordításnak nem is, a Barclay-mű megjelenésének volt egykorú recepciója, ami valamelyest irányt ad, miként értelmezhetők a korabeli irodalmi életben Herczer munkásságát. A Tudományos Gyűjtemény recenzense azt emeli ki, hogy Barclay művének magyarra fordításával Herczer kétségtelenül a magyar nyelv és tudomány ügyén dolgozik, de a munka kétszáz éves, tehát nem aktuális, jobbat, hasznosabbat kellett volna választani. Nem sokkal később megszületett a válasz: Herczer mit fordíthatott volna mást – Herczer ekkorra már meghalt –, hiszen szegény szerzetesként mostani könyvekhez nem juthatott hozzá, csak régiekhez, és a tárgy, a katolikus hitvédelem, egyébként is mindenkor üdvös.¹⁶

Herczer tehát nem teljesen szabadon dönt a fordítandó műről, egész egyszerűen nem ismeri a kortárs irodalmat, de mégis tudatosan dönt, hiszen Barclay munkája rekatolizációs intenciója, katolikus kegyessége miatt fontos. Ennek, valamint többi művének ismeretében a *Guzmán* tehát valószínűleg szintén nem regényként érdekes Herczer számára, ahogy feltehetően a 18. századi erdélyi kolostorokban sem ezért volt meg.¹⁷ A *Guzmán* inkább kegyességi szöveggé lehetett érdekes, így pedig helyzete hasonló Milton *Elveszett paradicsom*ának egykorú magyar utóéletéhez, amelyet vallásos olvasókörök olvastak és adtak ki.¹⁸

A kiadó, Szigethy Mihály négy évtizedes pályafutásának – ha jól számolom – mintegy háromszáz kiadványa szintén nem azt valószínűsíti,

¹⁵ GYÖRGY Lajos, *Egy magyarnyelvű hires pikaro-regény*, *Katolikus Szemle*, 43(1929), 423–431.; PORKOLÁB Tibor, *Novela picaresca: A „magyar Guzmán” és műfaj történeti-műfajtipológiai háttere*, *A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei*, 27(1991), 260–269. A korabeli magyar nyelvű pikareszkről. tanulmányomat: LABÁDI Gergely, *A pikareszk Magyarországon a 18–19. század fordulóján*, *Irodalomtörténeti Közlemények*, 120(2016)/2, 178–190.

¹⁶ J***, *Herczer Jób Barcláj János a' Catholica Hittől elszakadott Atyafiakhoz útasított Oktató intéz, magyarra által tette. Miskoltzon, N. Szigethi Mihál betüivel 1817. 8-ad rétb. 341. lap. Tudományos Gyűjtemény*, 2(1818)/12, 91–97.; H.A.P.K., *Megszólások és Igazítások. Jegyzet egy Recensiora, melyet J*** Úr a' Tudományos Gyűjteménynek 1818-diki 12-dik Kötetében a' 91-dik és következő lapokon Herczer Jób Convent. Minorita által lett Barcláj János Paraenesisse magyarra fordítása felett a' Publicummal közölt*, *Tudományos Gyűjtemény*, 4(1820)/4, 119–121.

¹⁷ SZÖRÉNYI László, *Dugonics és a neolatin regény*, *Kézirat*. (<http://mta.hu/fileadmin/nytud/drea2k6/Szorenyidrea.doc> Elérés: 2016. október 10.)

¹⁸ SZIGETI Jenő, *Milton Elveszett paradicsom-a Magyarországon*, *Irodalomtörténeti Közlemények*, 74(1970)/2, 205–213.

hogy a *Guzmánt* regényként adta volna ki. Az Eruditio adatbázisa (Muzéalis Könyvtári Dokumentumok Nyilvántartása) szerint mint vállalkozó több különböző városban működött nyomdászként és kiadóként (Debrecen, Nagyvárad, Miskolc), de kiadványai mindenhol kifejezetten a helyi igényeket célozták meg. Tipikus kiadványai a városi iskolák tanárai által készített tankönyvek, szöveggyűjtemények, továbbá a helyi elit társadalmi eseményeit őrző alkalmi kiadványok (temetések, esküvők, tisztségviselők beiktatása, diplomamavatás), valamint helyi egyházi kiadványok (prédikációk, vallási kérdéseket tárgyaló értekezések) és városi kalendáriumok. György Lajos regénybibliográfiája a *Guzmán* mellett mindössze egyetlen művet vesz föl kiadványai közül, Rátz György munkáját, a *Gróf Tankó Juliusnak különös történetét*. Szigethy ekkor is saját gyakorlatának megfelelően járhatott el, ugyanis a mű korábban, 1813-ban Szegeden már megjelent, de Rátz akkor még Nagyszentmiklóson volt uradalmi ügyész. 1818-ban, illetve 1821-ben már borsodi táblabíró, azaz immár ő is helyinek számít. Még ha nyitni is próbált Szigethy a szórakoztató olvasmányok felé – 1810-ben Nagyváradon újra kiadta Kónyi *Ártatlan mulatságát* – kiadói stratégiája alapvetően mégis inkább azt sugallja, hogy a *Guzmán*-kiadást ne regényként, hanem helyiérdekű, kegyességi szöveggéként értelmezzük – hogy egykorú olvasói miként értelmezték, nem tudjuk.

A fenti fejtegetések során mindössze két olyan adatot használtam, amely nem található meg György bibliográfiájában, mivel bár az újranyomás idejét és helyét rögzíti, de nem jelöli, hogy a Kónyi-, valamint a Rátzmű újrakiadása Szigethyhez köthető. A már ismert adatokat táblázatba rendezve – tehát még csak nem is egy összetettebb adatbázisba felvéve – új kérdéseket tehetünk fel, amelyek nyomán új ismeretekhez juthatunk.

Mint korábban jeleztem, egy regényadatbázis szükségessége mellett nemcsak módszertani jellegű érvet lehet felhozni, az adatbázisban ugyanis nem pusztán a György által rögzített információkat tárolnánk, hanem új adatokat is. Ezek részletes bemutatása és elemzése helyett az alábbiakban egy konkrét adatbázisrekordot közlök, amelyhez előjáróban néhány megjegyzés. A György bibliográfiájával kapcsolatban felmerült legsúlyosabb probléma – amint azt többen szóvá tették – teleologikus szemlélete: György egy általa elképzelt regényirodalom előzményeit kereste, tehát későbbi fejlemények, olvasói beállítódások felől próbálta megérteni a 18–19. század fordulójának prózaepikáját.¹⁹ Az adatbázis célja ezzel szemben annak a korpusznak a feltárása, amelyet, vagy amelynek egy részét ma az egykorú fikciós prózauniverzum részeként tartjuk számon. Természetesen, a dolog jellegénél fogva az adatbázis nem lesz/lehet teljes körű és objektív. A kiindulópont ugyan György bibliográfiája, de a rekord mindig egy konkrét fizikai példányt ír le, és a hozzá kapcsolódó

¹⁹ A kérdésről bővebben: LABÁDI Gergely, *Könyvek távolról. A magyar regény 1807-ben, Irodalomtörténet*, 95(2014)/3, 311–332.

– Jerome McGann kifejezésével – nyelvi és bibliográfiai kódokat.²⁰ Az adatbázisrekord ideális esetben tehát tartalmazza a regény betűhív szövegét, és a betűhív szöveghez kapcsolódó szerkezeti és fizikai kereteket, funkciókat (oldal, fejezet, mottó stb.) A szorosan vett textuson kívül természetesen a peritextuális elemeket is (címlap, ajánlás, dedikáció, metszet, hirdetés stb.). Az adatbázisrekord azonban nem pusztán átírja ezeket az elemeket, hanem az alapul választott TEI–XML ajánlásait²¹ követő sémába rendezi, azaz metaadatokkal látja el.

A TEI-sémának megfelelően a rekord két alapvető részből áll: a fejlécből (<teiHeader>) és a szövegtestből (<text>). A szövegtest tartalmazza a fizikai példányban olvasható karaktorsorokat az előzőekben említett szerkezeti és fizikai keretekben. A szerkezeti kereteket a könyvkiadás sztenderdjeinek megfelelően jelöli a séma: a főszöveget megelőző járulékos részek (<front>), a főszöveg (<body>), a főszöveget követő járulékos részek (<back>). Természetesen lehetőség van a képeknek, valamint a metszeten, képeken lévő elemeknek – a kép „átiratának”, illetve a kép feliratainak – rögzítésére és tárolására is. Ami újdonságot jelenthet még a fizikai példány leírásakor, az az esetenként a <back> elemben található hirdetések rögzítése, illetve a hirdetésekben szereplő kiadványok bibliográfiai feltárása és az adatbázisban történő rögzítése (az alábbi példában láthatjuk ennek menetét). Az adatbázis szempontjából a szöveg rögzítésére valóban nincs szükség, ugyanakkor számos előnye van: mindenekelőtt lehetőséget nyújt arra, hogy az adatbázisból maga a szöveg is kinyerhető legyen, azaz különböző elektronikus formátumú konverziót kínál (.txt fájlloktól kezdve a .pdf-eken át a különböző elektronikuskönyv-formátumokig); ami azonban ennél is fontosabb, lehetőség nyílik adatbányász szoftverek alkalmazására, akár tartalomelmezésről legyen szó, akár stilometriáról.²²

A szöveg rögzítése ilyen régi kiadványok esetében, mint azt mindannyian tudjuk, nem jól automatizálható, tehát jelentős erőforrásokat igényel. Az adatbázis használhatóságát mégsem befolyásolja, ha nem minden regény szövegét tudjuk rögzíteni, mivel a metaadatokat ettől függetlenül minden esetben felvesszük. A metaadatokat a TEI-fájl fejléce tartalmazza. A pusztán bibliográfiai leírásnál azonban jóval többről van szó, mert nemcsak a fizikai példányból kinyerhető adatokat tartalmazza, hanem a szöveg értelmezés- és fogadattástörténetére vonatkozó informá-

²⁰ Jerome MCGANN, *The Textual Condition*, Princeton University Press, Princeton, 1991, 48–68. L. még LABÁDI, *A filológiai...*, i. m.

²¹ L. a *Text Encoding Initiative* kódolási irányelveit (<http://www.tei-c.org>. Elérés: 2016. október 7.)

²² L. pl. a MALLETT (Andrew Kachites MCCALLUM, *MALLET: A Machine Learning for Language Toolkit*, <http://mallet.cs.umass.edu>, 2002. Elérés: 2016. október 7.), a Stylo (M. EDER, M. KESTEMONT, J. RYBICKI, *Stylometry with R: a suite of tools = Digital Humanities 2013: Conference Abstracts*, University of Nebraska-Lincoln, Lincoln, NE, 2013, 487–489.), vagy a magyarlanc programcsomagot (ZSIBRITA János, VINCZE Veronika, FARKAS Richárd, *magyarlanc: A Toolkit for Morphological and Dependency Parsing of Hungarian = Proceedings of RANLP*, 2013, 763–771.)

ciókat is, valamint jelölni lehet a más kiadványokhoz való kapcsolódásait, vagy például Györgynek a könyvről adott leírását is. A metaadatok rögzítésének jelentősége a korábban bemutatott összefüggések feltárásának lehetővé tétele. Szajbély Mihály elemzése nyomán tudjuk, a korszakban a románok peritextusainak változása miként jelzi az egykorú kulturális közegnek a műfajhoz kapcsolódó beállítódásait, a jelentés társadalmi kódoltságát: az előszó, az ajánlás, a dedikáció, a hirdetések szükségessége vagy fölöslegessége, pusztán léte vagy nem léte a korpusz egészét vizsgálva érzékeny mutatója a regény elfogadottá válásának.²³ Ez az elemzés azonban az egyes szövegekre vonatkozóan szükségszerűen hiányos, nem tud például magyarázatot adni arra, hogy Dugonics András regényeinek peritextusai 1788 és 1808 között semmit sem változtak, jól lehet a magyar nyelvű regényekből ekkor tűnnek el az apologetikus előszók, és jelennek meg helyettük a kiadói reklámok. Az adatbázis segítségével azonban remélhetőleg megválaszolható lesz majd a kérdés azzal, hogy feltárjuk, vannak-e még ilyen kiadványok, ha vannak, akkor található-e valamiféle közös jellemző. De ugyanígy választ kaphatunk arra a kérdésre is, hogy a különböző formátumok jelezhetik-e például a különböző használatok határait – mint azt egy tanulmányomban Dugonics regényeinek sajátosságaiból kiindulva feltételeztem²⁴ –, valamint ezzel összefüggésben, hogy a formátum és a kiadvány peritextuális elemei között van-e valamiféle összefüggés – például van-e valamiféle szabályosság abban, mikor jelölik a címlapon a szerzőt, a szerző foglalkozását.

Természetesen sok még a nyitott kérdés, egyelőre nem tisztázott, hogy a regények eredetét miként rögzítsük, hiszen gyakran nem egyértelmű, mely konkrét kiadvány volt a forrás, másrésztől mégis fontos adat. Továbbá az egykorú, nem a kiadványba kötött reklámok rögzítése is problémás, jóllehet enélkül nem tudjuk teljesíteni a kitűzött célt, feltárni azt a korpuszt, amely az egykorú magyar prózaepika „természetes élőhelye”: hiszen a korai magyar regények igen változatos kiadványokat reklámoznak maguk is, tehát valamiféle kiadói intenció, olvasóközönségről alkotott elképzelés összeköti a reklámozó és a reklámozott kiadványokat. Hogy adatbázisunk lehetővé teszi-e majd a magyar regénytörténet eltérő narratíváinak kidolgozását, azt egyelőre csak remélni tudjuk. A legfőbb kérdés nyilvánvalóan az, hogy abból a nagyon diverz korpuszból, amit leírunk, miként válik ki a regény mint olyan. Ez a „miként” nyilvánvalóan a lekérdezések módjának kiválasztásán és az elemző találékonyságán múlik majd.

A következő rekord munkaváltozat, a Téli és Nyári Könyvtár egyik kiadványát írja le. A leírás még nem teljes, a kommentárjaim között olvashatók.

²³ SZAJBÉLY Mihály, *Előszó és ajánlás. Regény és közönsége a 18. század második felében*, Irodalomtörténet, 67(1985)/3, 543–564.

²⁴ LABÁDI, *Könyvek..., i. m.*

```

<?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>
<?xml-model href="http://www.tei-
c.org/release/xml/tei/custom/schema/relaxng/tei_all.rng"
type="application/xml" sche-
matypens="http://purl.oclc.org/dsdl/schematron"?>

<TEI xmlns="http://www.tei-c.org/ns/1.0" xml:lang="hu">
  <teiHeader>
    <fileDesc>
      <titleStmt>
        <title xml:id="mra-fipkl1807">Farkasvölgyi Imre,
        avagy pozsonyvári késértő lélek – MRA digitális kiadás</title> <!--
        az MRA a Magyar Regény Adatbázisa cím rövidítése; az @xml:id
        megképzése eszerint az mra-val kezdődik, kötőjellel jön a cím
        szavainak első, legfeljebb öt kezdőbetűje (leszámítva a névelőket
        stb.) és mögé a kiadás dátuma -->
          <!-- <author>
            <persName>
              <surname></surname>
              <forename></forename>
              <idno type="PIM">PIM:</idno>
              <idno type="VIAF">VIAF:</idno>
            </persName>
          </author> --> <!-- ide azért nem írtam be Gleichot,
          mert a digitális kiadásnak nem ő a szerzője, hiszen abban olyan
          információk vannak, amelyek máshonnan valók – természetesen a
          forrásnál fel van véve Gleich-->
            <respStmt>
              <resp>szerkesztő, XML-szerkesztő: </resp>
              <persName xml:id="persName_LG">
                <surname>Labádi</surname>
                <forename>Gergely</forename>
              </persName>
            </respStmt>
          </titleStmt>
          <editionStmt>
            <edition>digitális kiadás</edition>
            <respStmt>
              <resp></resp>
              <orgName></orgName>
            </respStmt><!-- ide jön az a szervezet, amely az
            adatbázist támogatja -->
          </editionStmt>
          <extent>
            <measure unit="pages" quantity="144">A forrás 144
            számozott oldalt tartalmaz.</measure> <!-- a forrásra vonatkozó

```

részletes méretdatok a forrásleírásban találhatóak -->

```

</extent>
<publicationStmt>
  <publisher>
    <orgName></orgName>
    <ref type="url"></ref>
    <ref type="url"></ref>
  </publisher>
  <pubPlace></pubPlace>
  <date></date><!-- ide jön az a szervezet, amely az
adatbázist támogatja, ill. a digitális kiadás helye és ideje -->
  <availability>
    <p>Creative Commons License Attribution-
ShareAlike 4.0 International <ref
type="url">http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/</ref></p>
  </availability>
  <idno type="PID"></idno>
  <idno type="url"></idno><!-- ide jön a rekord

```

internetes címe -->

```

</publicationStmt>
<seriesStmt>
  <title level="s">A magyar regény adatbázisa</title>
  <respStmt>
    <resp>sorozatszerkesztő</resp>
    <name ref="#persName_BA">Bátori Anna</name>
  </respStmt>
  <respStmt>
    <resp>sorozatszerkesztő</resp>
    <name ref="#persName_LG">Labádi Gergely</name>
  </respStmt>
  <idno type=""/><!-- amennyiben az adatbázis

```

hivatalos azonosítót szerez, itt kap majd helyet -->

```

</seriesStmt>
<notesStmt>
  <relatedItem type="prev">
    <ref target="/mra-faaa1807.xml#mra-faaa1807"/>
  </relatedItem>
  <relatedItem type="next">
    <ref target="/mra-hfnisz1807.xml#mra-
hfnisz1807"/>

```

</relatedItem> <!-- ezzel lehet jelölni, hogy a rekord mely más fájlhoz kapcsolódik, itt a sorozatban előtte és utána állókat neveztem meg, de más viszonyok is lehetnek: otherEdition (akár több is), translatedFrom (és akkor a forráskiadványokat is lehet rögzíteni); itt a Fösvény Ángyra és a Hazenau Fridrikre hivatkozok mint a sorozatban előző és következő tagra, de esetleg itt külön lehetne rögzíteni a hirdetéseket

(@corresp vagy @ana tulajdonsággal); a címnél megadott formában képeztem az xml:id-t -->

```

</notesStmt>
<sourceDesc>
  <biblStruct>
    <monogr>
      <author>
        <persName xml:id="persName_JAGLEICH"
source="#bibl_GYORGY1941">
          <surname>Gleich</surname>
          <forename>Joseph Alois</forename>
          <idno type="PIM">PIM:XXXXXX</idno> <!--
a PIM Magyar Életrajzi Indexének azonosítója, ha van, ha nincs,
akkor PIM:XXXXXX értéket veszi föl -->
          <idno type="VIAF">VIAF:9839696</idno>
<!-- a VIAF azonosítója, ha van, ha nincs, akkor VIAF:XXXXXX értéket
veszi föl -->
        </persName>
      </author>
      <title level="m">Farkasvölgyi Imre avagy Po-
zsonyvári késértő lélek, egy csuda történet Korvinus Mátyás
idejéből</title> <!-- mivel a cím betű szerinti átírása a text-
részben megvalósul, ezért az aposztrófokat kivettem, a hangjelölést
modernizáltam -->
          <idno type="AMICUS">AMICUS:2896957</idno>
<!-- az OSZK AMICUS-azonosítója -->
          <idno type="OSZK">OSZK:238.864</idno> <!--
az OSZK raktári jelzete -->
          <idno
type="URI">http://nbn.urn.hu/N2L?urn:nbn:hu-73808</idno><!-- a
digitalizált verzió permalinkje -->
        <imprint>
          <date when="1807">1807</date>
          <pubPlace
ref="#placeName_POZSONY">Pozsony</pubPlace>
          <pubPlace
ref="#placeName_PEST">Pest</pubPlace> <!-- itt is modernizáltam – a
@ref tulajdonsággal hivatkozunk a helyek földrajzi leírására -->
          <publisher>Füskúti Landerer
Mihály</publisher>
        </imprint>
      </respStmt>
      <resp>metsző</resp>
      <name xml:id="persName_XY">
        <surname></surname>
        <forename></forename>
        <idno type="PIM">PIM:</idno>

```

```

        <idno type="VIAF">VIAF:</idno>
        </name>
        </respStmt> <!-- bármilyen további
közreműködő, többet is fel lehet venni -->
        <extent>
            <measure unit="pages" quantity="144">A
forrás 144 számozott oldalt tartalmaz.</measure>
            <measureGrp type="volume" unit="cm"> <!-- a
kiterjedés a szövegtükröt jelenti, értelemszerűen fejléccel,
lábléccel, tehát nem a vágott papírt -->
                <measure type="height" quanti-
ty="0.0"></measure>
                <measure type="width" quanti-
ty="0.0"></measure>
            </measureGrp>
        </extent>
        </monogr>
        <series>
            <title level="s">Téli és Nyári
Könyvtár</title>
            <biblScope unit="vol">7</biblScope>
        </series>
    </biblStruct>
    <listPerson>
        <person>
            <persName type="author"
xml:id="persName_ANONYMUS">
                <surname>ANONYMUS</surname>
                <forename></forename>
                <idno type="PIM">PIM:XXXXXX</idno>
                <idno type="VIAF">VIAF:XXXXXX</idno>
            </persName>
            </person> <!-- az ismeretlen szerzőségű könyvek
jelölésére -->
        <person>
            <persName type="author"
xml:id="persName_GABURGER">
                <surname>Bürger</surname>
                <forename>Gottfried August</forename>
                <idno type="PIM">PIM:XXXXXX</idno>
                <idno type="VIAF">VIAF:95167251</idno>
            </persName>
            </person> <!-- itt a hirdetésben reklámozott
könyv szerzőjét rögzítettem -->
    </listPerson>
    <listBibl>
        <bibl xml:id="bibl_GYORGY1941">György Lajos, A

```

magyar regény előzményei. Budapest, Akadémia, 1941.

<idno type="AMICUS">AMICUS:2932133</idno>
 </bibl> <!-- mivel alább az <abstract>-nál
 hivatkozunk rá, az összes olyan forrást fel kell venni, ami
 releváns, és a fejlécben valahol hivatkozunk rá -->
 <bibl xml:id="bibl_TELINYARI"><!-- ennek érdekes
 módon nincs oszk-leírása, jóllehet, minden könyvnel egy link mutat
 rá, ha lesz, pótoljuk -->

<idno type="AMICUS">AMICUS:</idno>
 </bibl>
 </listBibl>
 <listPlace>
 <place>
 <placeName xml:id="placeName_POZSONY">
 <geogName>Pozsony</geogName>
 <idno type="GEO">GEO:3060972</idno>
 </placeName>
 <placeName xml:id="placeName_PEST">
 <geogName>Pest</geogName>
 <idno type="GEO">GEO:3046446</idno>
 </placeName>
 </place>
 </listPlace> <!-- a helyeket is lehet rögzíteni -->
 </sourceDesc>
 </fileDesc>
 <encodingDesc>
 <projectDesc> <!-- ezt lehetne részletesebben, de
 részben a revisionDesc-ből kiderül, hogy ti. a főszöveg nincs benne
 -->

<p>XML TEI P5</p>
 </projectDesc>
 <editorialDecl>
 <p>Szerkesztői megjegyzések az elektronikus
 kiadáshoz.</p>
 </editorialDecl>
 <fsdDecl>
 <fsDecl type="bibliographical_codes">
 <fsDescr>A "bibliographical_codes" típusú fs-elemek
 a kiadványok fizikai létehez kapcsolódó információkat tartalmazzák
 (címkép, kötés, méret, ár), amennyiben a digitalizált kiadványokban
 valamely kiadványokkal kapcsolatban ez valamilyen formában – pl. egy
 bekötött hirdetés – ez explicit módon szerepel.</fsDescr>
 <fDecl name="volume">

<fDescr>Amennyiben egy bibliográfiai leírás megadja, hány
 kötetben jelent meg a mű. Lehetséges értékei:</fDescr>
 <vRange>

```

    <vAlt>
      <string n="1" xml:id="egykotet">Egy
kötetben jelent meg.</string>
      <string n="2" xml:id="ketkotet">Két
kötetben jelent meg.</string>
    </vAlt>
  </vRange>
</fDecl>
<fDecl name="frontispiece">
  <fDescr>Amennyiben egy bibliográfiai leírás
tartalmazza a "címkép" kifejezést.</fDescr>
  <vRange>
    <vAlt>
      <string n="0" xml:id="nincscimkep">Nincs
címkép.</string>
      <string n="1" xml:id="egycimkep">Egy darab
címkép.</string>
      <string n="2" xml:id="ketcimkep">Két darab
címkép. Jellemzően két kötetben megjelent munkáknál.</string>
    </vAlt>
  </vRange>
</fDecl>
<fDecl name="binding">
  <fDescr>A kötésre vonatkozó információkat
tartalmazza.</fDescr>
  <vRange>
    <string><!-- Valamilyen szöveges érték. --
></string>
  </vRange>
</fDecl>
<fDecl name="size">
  <fDescr>A méretre vonatkozó információkat
tartalmazza. Lehetséges értékei:</fDescr>
  <vRange>
    <vAlt>
      <string n="4" xml:id="quarto">Negyedrés
méretű könyv. A korszakban a negyedrés többféle méretet magában
fogalt: ""</string>
      <string n="8" xml:id="octavo">Nyolcadrés
méretű könyv. A korszakban a nyolcadrés többféle méretet magában
fogalt: ""</string><!-- ide szépen fel lehet venni az összeset -->
    </vAlt>
  </vRange>
</fDecl>
<fDecl name="price">
  <fDescr>Az árra vonatkozó információkat
tartalmazza. A korabeli rendszerben 1 forint 60 krajcár volt. Le-

```



```

hetséges értékei:</fDescr>
  <vRange>
    <vAlt>
      <numeric value="0.45" xml:id="p045" /><!--45
krajcár-->
      <numeric value="1.00" xml:id="p100" /><!--1
forint--> <!-- és így tovább a különböző értékek, amelyek
szerepelnek a fájlban -->
    </vAlt>
  </vRange>
</fDecl>
</fsDecl>

</fsdDecl>
<tagsDecl>
  <namespace name="http://www.tei-c.org/ns/1.0">
    <tagUsage gi="milestone" rendi-
tion="">Szövegváltozaton belüli egységhatárokat jelöl.</tagUsage>
  </namespace>
</tagsDecl>
</encodingDesc>
<profileDesc>
  <langUsage>
    <language ident="hun">magyar</language>
  </langUsage>
  <abstract source="#bibl_GYORGY1941">
    <p>Farkasvölgyi Imre, Mátyás király bizalmas
barátja, kegyvesztetten visszavonul Pozsony várába. Itt egy
alkalommal megismerkedik Bulzó ősmagyar szellemével, aki 500 éve
bolyong a földön, büntetésül a miatt, hogy az augsburgi ütközetet
elvesztette. A történet folyamán Farkasvölgyi két szép nőt
megszabadít, az egyiket feleségül is veszi. Bulzó mindenütt
segítségére van. Farkasvölgyi derék tettei a «késértő lélek»
büntetésének is végét vetik.</p>
  </abstract>
  <textClass>
    <keywords scheme="http://classificationweb.net">
      <list>
        <item>regény</item>
        <item>19. századi szépirodalom</item>
      </list>
    </keywords>
  </textClass> <!-- ide számos elemet fel lehet venni,
akár a földrajzi feltárást is – még nincs véglegesítve -->
</profileDesc>
<revisionDesc>

```

```

<listChange>
  <change when="2016-03" who="#persName_LG">A
metaadatok, a <front> és a <back> elemeinek kódolása.</change>
</listChange>
</revisionDesc>
</teiHeader>
<text>
  <front>
    <div type="illustration">
      <pb n="i" facs="/mra-fipkl-i.png"/> <!-- a
számozásnál azért használtam a rómaid, mert az eredeti oldalszámozás
csak később indul, persze a képlink nem feltétlenül szükséges, az
oszk feltette a pdf-et, arra a fejlécben utaltunk -->
      <figure>
        <head>Rettenetes Boszszú álló</head><!-- címnek
vettem, de ha a kép részeként értelmezzük, akkor a <caption> elemet
is használhatjuk, mint olyan szövegek rögzítésére, amelyek rajta
vannak a képen -->
        <figDesc><!-- itt le lehet írni, mi van a képen-
--></figDesc>
        <graphic url=""/><!-- értelemszerűen a kép url-je-->
      </figure>
    </div> <!-- értelemszerűen az ajánlások stb. mind külön
<div>-et kapnak -->
    <titlePage>
      <pb n="ii" facs="/mra-fipkl-ii.png"/>
      <docTitle>
        <titlePart type="main">FARKASVÖLGYI
        <lb/>IMRE
        <lb/>A' VAGY
        <lb/>PO'SONYVÁRI
        <lb/>KÉSÉRTŐ LÉLEK,
      </titlePart>
      <titlePart type="sub">Egy TSUDA TÖRTÉNET
      <lb/>KORVINUS MÁTYÁS
      <lb/>IDEJÉBŐL.
      </titlePart>
    </docTitle>
    <docImprint>
      <pubPlace>
        <name type="place"
ref="#placeName_POZSONY">PO'SONYBAN</name> és <name type="place"
ref="#placeName_PEST">PESTEN</name>,</pubPlace><lb/> FÜSKÜTI
LANDERER MIHÁLY'<lb/> betűivel és
költségével.<lb/><docDate>1807</docDate>.
      </docImprint>
    </titlePage>

```

```

</front>
<body>
  <div>
    <pb n="1" facs="/mra-fipkl-1.png"/>
    <head>FARKASVÖLGYI IMRE
    <lb/>A'VAGY
    <lb/>PO'SONYVÁRI
    <lb/>KÉSÉRTŐ LÉLEK</head>
    <div>
      <pb n="2" facs="/mra-fipkl-2.png"/>
      <pb n="3" facs="/mra-fipkl-3.png"/>
      <head>ELSŐ SZAKASZ<lb/><hi rend="italic">Po'sony
Vári Késértet.</hi></head>
      <p>Midőn 1457. Esztendőben László Magyar Király,
olly véletlenül elhalt vólna, éppen, midőn Frantzia, Király kis
aszszony Magdalénával, egy az VIII Károly Császár leányától
született Herczegnével, pompás lakadalmi készülétekbe
foglalatoskodnék Választyák' az egész nemes Úri rendek köz egy
akarattal, azon hallhatatlan nagy érdemű Hunyadi Jánosnak fiát,
Korvinus Mátyást önnön <pb n="4" facs="/mra-fipkl-4.png"/>
Királyoknak <!-- és a többi --></p>
    </div>
  </div>
</div>
</body>
<back>
  <div type="advertisement"><!-- a típusra egyelőre az
angol nómenklatúrát használjuk, de valamiképpen mindenféleképpen
jelöljük, hogy milyen egység -->
    <pb n="143" facs="/mra-fipkl-143.png"/>
    <head>HÍR-ADÁS.</head>
    <p>A' Nemes és tudós Publikumnak Közönségesen
tudtára adott Igéretem szerént a' mostani <date when="1807-06-
08">Medárdi Napon</date> <name type="place"
ref="#placeName_PEST">Pesten</name> tartandó Vásárkor meg fog
jelenni a' ditsósségesen esméretes <title ref="#bibl_TELINYARI">Téli
és Nyára Könyvtárom'</title> Gyűjteményének hetedik Része
következendő Előíírás alatt: <bibl><title
corresp="#persName_JAGLEICH" ref="#mra-fipkl1807"><hi
rend="italic">Farkasvölgyi Imre, avagy Po'sonyvári Késértő Lélek;
egy tsudás Történet Korvinus Mátyás idejéből.</hi></title> <fs
type="bibliographic_codes"><f name="frontispiece">Egy kis
Czímképpel</f> <f name="binding">sárga Borítékba.</f> <f name="size"
fVal="#octavo">8vo.</f> <f name="price" fVal="#p045">45
xr.</f></fs></bibl></p><!-- azért tettem be a <bibl>-t is, mert nem
csak címadatok vannak -->
    <p>Előbb nevezett Könyvtáromának 8dik Része az utóbb
következő <date when="1807-08-29">Sz. János Fővételekor</date> való

```

<name type="place" ref="#placeName_PEST">Pesti</name> Vásáron készszen fog közre botsáttatni illy Czimirás alatt: <title corresp="#persName_ANONYMUS" ref="/mra-hfnisz1807.xml#mra-hfnisz1807"><hi rend="italic">Hazenau Friderik, Nemes Ifjú, szerentsétlen Útazásának, és tsudás Eseteinek szomorkás és játékos Előbeszélése.</hi></title></p>

<p>Ugyan ezen Könyvtáromnak már a' kösségre ki adott hat Réseiből még kevés számú Példamányok nálom találatnak. Tudni illik

<list style="numbered">

<item n="1">I. Darab: <bibl><title corresp="#persName_GABURGER" ref="/mra-bmlcg-1805#mra-bmlcg-1805">Báró de Mánx, Lengyel-Országi Confederátus Generálisnak a' Tengeren és szárazon tett Útazásai, és tsudálatos Történetei</title> <fs type="bibliographic_codes"><f name="size" fVal="#octavo">8vo.</f> <f name="price" fVal="#p045">45 xr.</f></fs></bibl></item>

<item n="2">II. Darab: <bibl><title corresp="#persName_ANONYMUS" ref="/mra-znml-1805#mra-znml-1805">Zoriáda, vagy a' Nagy Mogol Leányának tsudás Történetei</title> <fs type="bibliographic_codes"><f name="size" fVal="#octavo">8vo.</f> <f name="price" fVal="#p045">45 xr.</f></fs></bibl></item>

<pb n="144" facs="/mra-fipkl-144.png"/>

<item n="2">III. Darab: Ó<bibl><title corresp="#persName_ANONYMUS" ref="/mra-wkha-1806#mra-wkha-1806">Wanda Krakkói Herczeg Aszszony, avagy a' szerelem áldozattjai; valóságos Történeten épültt Román.</title> <fs type="bibliographic_codes"><f name="volume" fVal="#ketkotet">két darab</f> <f name="frontispiece" fVal="#ketcimkep">annyi Czimképekkel.</f> <f name="size" fVal="#octavo">8vo.</f> <f name="price" fVal="#p100">1 fl.</f></fs></bibl></item><!-- és így tovább -->

</list>

</p>

</div>

</back>

</text>

</TEI>